

Motion till riksdagen 2021/22:3964

av Roger Haddad m.fl. (L)

Liberal politik för fler funktionsvarierade i egen försörjning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Samhall och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett jobbchecksystem för funktionsvarierade och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat stöd och yrkesvägledning till funktionsvarierade tidigt i livet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

För oss liberaler är det en självklarhet att människor är olika, något som inte minst märks i arbetslivet. Med olika hjälpmedel och anpassningar på arbetsplatsen kan fler människor få de rutiner i vardagen, den gemenskap och den egenmakt som ett eget arbete ger. Ett liberalt mål i arbetsmarknadspolitiken är därför just att fler ska komma i arbete. Det innebär dessutom i flera fall att människor som i dag är fastlåsta i ett bidragsberoende kan ta steget till att istället arbeta och bidra till vår gemensamma välfärd.

Anpassningar, hjälp och stöd kan och behöver ske på olika sätt. Viktiga komponenter är alltifrån en bra skola för alla till skattenivåer som gör att det lönar sig att arbeta och en välfärdsstat som ställer krav på och uppmuntrar till arbete i stort och smått.

Samhall måste återgå till sitt grunduppdrag

Samhall AB ska vara en avgränsad men viktig del av en jobbskapande helhet för personer med funktionsvariation. När bolaget grundades för drygt fyrtio år sedan var avsikten att skapa meningsfulla och utvecklande arbeten för personer med fysiska och intellektuella funktionsnedsättningar som leder till nedsatt arbetsförmåga och som

därför medför att de har svårt att hitta jobb på den vanliga arbetsmarknaden. På så sätt har bolaget utgjort ett ovärderligt stöd för många.

På senare år har verksamheten dock blivit alltmer splittrad. Samhall har styrts mot att sysselsätta andra målgrupper med en annan typ av uppgifter efter att verksamheten vidgats till att även inkludera nyanlända och personer som inte talar svenska. Det drabbar såväl personer med funktionsnedsättningar, som inte får det stöd de har rätt till, som nyanlända, som får helt fel integrationsåtgärder. Personer med funktionsnedsättning har trängts undan från arbete, medan nyanlända låses in i subventionerade jobb.

Orsaken till Samhalls utveckling är den undermåliga statliga styrningen. Idag styrs bolaget av både hårda avkastnings- och tillväxtkrav. Krav som gör att det inte är individernas behov av stöd och anpassning av en arbetsplats som styr företagets verksamhet. Det här får oerhörda konsekvenser för personer med funktionsnedsättning som står långt bort från arbetsmarknaden. Även för konkurrensen inom flera branscher har Samhalls expansion verkat negativt – inte minst på städmarknaden där Samhall tack vare sin storlek och backning av offentliga medel kan pressa priser och snedvrیدا konkurrensen på ett sätt som driver andra företag i konkurs.

Liberalerna har länge arbetat för en förbättrad reglering av Samhall. 2019 riktade riksdagen, på initiativ av Liberalerna, ett tillkännagivande till regeringen om att göra en översyn av Samhalls uppdrag mot bakgrund av indikationer på att insatserna inte nådde rätt målgrupp. Mot bakgrund av detta träffades en överenskommelse med regeringen om en ändring av förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Ändringen, som trädde i kraft i juni i år, innebär ett tydliggörande av att enbart personer med funktionsnedsättning som har nedsatt arbetsförmåga ska hänvisas till Samhall. Med detta följer också att Arbetsförmedlingens handlägningsrutiner vid bedömning av anvisningar till skyddat arbete hos Samhall förtydligas. Arbetsförmedlingen har även fått ett antal uppdrag att se över sin anvisning till Samhall AB i sitt regleringsbrev för 2021.

Trots att initiativ har tagits för att förbättra och renodla verksamheten är utvecklingen fortsatt mycket oroande. Vittnesmål finns i media om att ”svaga personer med funktionsnedsättning sorteras bort” för att Samhall ska kunna vinna större uppdrag. Det finns också vittnesmål om dålig arbetsmiljö, där exempelvis personer med behov av tydliga instruktioner inte får det stöd de behöver när tidsplanen pressas. Tidigare chefer vittnar om en prissättning som vanliga företag inte kan matcha och som ibland innebär att man tar in personer utan funktionsnedsättning för att lösa uppdraget. Med statliga medel i botten och vinstkrav har Samhall intagit en dominerande ställning och vunnit nästan lika många städupphandlingar som de fyra stora konkurrenterna tillsammans. Effekten blir både att målgruppen personer med funktionsnedsättning som medför en påtagligt nedsatt arbetsförmåga inte får de möjligheter och det stöd som den har behov av och att vanliga företag konkurreras ut.

Mot bakgrund av detta har Liberalerna i arbetsmarknadsutskottet lyft frågan om en extern granskning av huruvida Samhall uppfyller sitt syfte som det uttrycks i 3 § att det inte ska ”bidra till osund konkurrens”. Samma granskning ska även se över bolagets systematiska arbetsmiljöarbete, huruvida merkostnadsersättningen är ändamålsenlig och om den kan individualiseras samt huruvida bolagets samverkansavtal med Arbetsförmedlingen om arbetsträning och förstärkt arbetsträning kan hanteras inom ramen för den merkostnadsersättning som bolaget erhåller. Initiativet är i skrivande stund under beredning. Av hänsyn till att ett arbete pågår med att bereda detta initiativ kommer vi här inte att lägga något ytterligare yrkande om en sådan granskning.

Liberalerna vill göra mer för att ge fler funktionsvarierade en möjlighet till egen försörjning. Vi vill fortsätta förändringen även långsiktigt, dels för att säkra Samhalls ursprungliga uppdrag från före 2006, men också för att vidareutveckla verksamheten för att bättre anpassa den till dagens och morgondagens situation för människor med funktionsnedsättning. Kalla gärna denna långsiktiga vision för ett Samhall 2.0. Till exempel skulle det kunna övervägas om Samhall skulle kunna vara en av flera utförare av delar av den dagliga verksamheten inom ramen för LSS. Framtidens Samhall skall vara till för personer som står allra längst ifrån arbetsmarknaden men likväl har rätt att vara delaktiga i arbetslinjens politik. Möjlighet till utbildning och personlig utveckling skall erbjudas.

Ytterligare jobbskapande åtgärder

Mer måste göras för att stärka arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning. En översyn av Samhalls uppdrag och styrning är en nödvändig, men långtifrån tillräcklig, åtgärd. Svensk arbetsmarknad befinner sig i fritt fall. Sverige har EU:s fjärde högsta arbetslöshet, och antalet långtidsarbetslösa uppgår i skrivande stund till nästan 190 000. I valet 2022 söker Liberalerna förtroendet att bilda en ny borgerlig regering. En av de viktigaste uppgifterna för denna regering måste vara att driva en politik för att få fler i egen försörjning.

Dagens subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning är krångliga och svåröverskådliga. Det är sällan som både den arbetssökande och arbetsgivaren har vetskap om vilka olika stödinsatser den arbetssökande har rätt till. Vi vill därför utreda ett jobbcheckssystem. Ett nytt system med på förhand fastställda jobbcheckar skulle underlätta vardagen för arbetssökande med funktionshinder.

Vi vill också ge funktionsvarierade ett kraftfullt stöd i början av arbetslivet. Stöd i form av Supported Employment/SIUS, där framförallt unga personer får hjälp av en konsulent för att finna vägar ut på arbetsmarknaden, ska byggas ut. Lärare, yrkesvägledare, arbetsförmedlare och andra vuxna som har kontakt med unga personer med funktionsnedsättning ska ha höga förväntningar på dem och uppmuntra dem till vidgade perspektiv och att se sin potential.

Offentliga arbetsgivare bör vara föredömen och arbeta aktivt för att anställa fler personer med funktionsnedsättning. Samtliga myndigheter bör ges i uppdrag att redovisa hur detta ska kunna uppnås.

Roger Haddad (L)

Malin Danielsson (L)

Johan Pehrson (L)

Lina Nordquist (L)

Christer Nylander (L)

Allan Widman (L)

Bengt Eliasson (L)

Maria Nilsson (L)

Gulan Avci (L)

Mats Persson (L)